

سوگواری و گریستن بر مصائب سیدالشهدا علیه السلام از نگاه شیعه و وهابیت

آرش وجود^۱

دکتر غلامرضا ابراهیم زاده رجایی^۲

تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۲/۱۷

تاریخ دریافت: ۹۸/۷/۱۱

چکیده

سوگواری و اشک ریختن برای حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام رساندن صدای مظلومیت آل محمد و علی علیه السلام به گوش تاریخ است. اشک، احساس و عشقی پاکی است که از ژرفای جان پدیدار می‌شود و نشان دلدادگی و ارادت به محبوب است. مقاله حاضر درصدد است شناخت روشنی از سوگواری و گریستن بر مصائب حسین بن علی علیه السلام در کربلا از نگاه شیعه و وهابیت ارائه کند. هدف دیگر این تحقیق، نقد سخنان ابن تیمیّه حرانی و محمد بن عبد الوهاب در مورد اشک ریختن و عزاداری برای امام حسین علیه السلام است. از یافته‌های تحقیق نتیجه‌گیری می‌شود که مذهب شیعه به سوگواری و گریه برای حضرت سیدالشهدا علیه السلام برخلاف فرقه وهابیت، تأکید و توجه فراوان دارد. **کلیدواژه:** امام حسین علیه السلام، شیعه، وهابیت، سوگواری، گریه، اشک.

۱. عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد اردبیل. (voojod.a2012@gmail.com)

۲. عضو گروه شیمی، واحد اردبیل. (Gh_rajaei@iauardabil.ac.ir)

در مقطعی از تاریخ زندگانی بشر، حادثه‌ای بزرگ و حماسه‌ای شورانگیز اتفاق افتاد که سبب تأثیرهای فراوانی در زمان خود، همین‌طور تا عصر حاضر گردید (قاسمی، ۱۳۸۱: ۱-۴). بدون تردید واقعه کربلا و مصائب امام حسین علیه السلام تلخ‌ترین و دردناک‌ترین واقعه و مصیبت تاریخ بشر از آغاز خلقت تا پایان تاریخ است (کریم‌خانی، ۱۳۹۵: ۳). واقعه غمبار عاشورا بی‌تردید، زخمی‌ترین قطعه تاریخ شیعه و اسلام است (بابایی، ۱۳۸۶: ۲۰). جنبش کربلا، نهضتی برای احیای احکام دین، زدودن انحرافات دینی و سیاسی و جایگزین کردن حکومت علوی و امامتی به جای نظام اموی بوده است (جعفریان، ۱۳۸۷: ۲۲۷). این جنبش به عنوان یک نهضت مقدس مذهبی و یک حرکت سیاسی از نوع انقلابی آن و پایدارترین جنبش سیاسی مذهبی، در فرهنگ سیاسی شیعه است (مسائلی، ۱۳۸۷: ۱۱). قیام پیروزمندانۀ امام حسین علیه السلام در عاشورای سال ۶۱ هجری، با نثار خون‌های پاک عزیزان، بی‌قراری‌های کودکان، بی‌پناهی‌های بانوان، اسارت اهل بیت آن حضرت و صحنه‌هایی آکنده از مصیبت و مظلومیت رقم خورد. براین اساس، یادآوری اخبار آن قیام خونین، همواره عواطف انسان‌ها - مسلمان و نامسلمان - را به تأثر واداشته و در طول تاریخ به برپایی عزاداری با شکل‌های گوناگون انجامیده است (منتظری مقدم، ۱۳۸۴: ۸۵؛ طیسی، ۱۳۹۱: ۴۰۰).

اکنون شایسته است نقل این سروده ارزشمند شهید بزرگوار محمد جعفر خلیلی همت آبادی:

این چه غوغایی است جبریل از پرش خون می‌چکد
حضرت زهرا ز چشمان ترش خون می‌چکد
یا رسول الله به دشت کربلا بنما نظر

بین چه سان خون خدا از پیکرش خون می‌چکد
چشم حق باشد امیرالمؤمنین کز دیدگان

از برای نوگلان پرپرش خون می‌چکد
(میرخلف‌زاده، ۱۳۸۳: ۲۶۵)

از طرفی، حماسه عاشورا در کربلا از حماسه‌های جاودان خلقت است که در راستای هدایت انسان‌ها توسط خداوند متعال در خلال اختیار انسان‌ها طراحی شده است و عزاداری احیای این حماسه انسان‌ساز است (قانع، ۱۳۹۴: ۱۸۹). فاجعه خون‌بار و غم‌انگیز شهادت سرور شهیدان، حضرت امام حسین علیه‌السلام اثری عمیق و تألمی جبران‌ناپذیر بردل‌های امت اسلامی و آزاداندیشان جهان نهاد (حسینی و پورحمزه خردمرزی، ۱۳۹۶: ۲۳) و عزاداری، مرثیه‌سرایی و سوگواری از دیرباز در میان ملت‌های مختلف جهان معمول بوده است (امیرحسینی و کریمی، ۱۳۹۳: ۳۱). در این میان، نباید فراموش کرد که گروه‌ها و فرقه‌های ضاله همچون وهابیت همواره در صدد ضربه زدن به اسلام و مذهب شیعه هستند (خدامی و غلامیان رمجودی، ۱۳۹۴: ۱). این فرقه تنها خود را اهل سنت و سایر مذاهب را اهل بدعت می‌داند. با توجه به این که فرقه وهابیت خود را حق مطلق و سایر فرقه‌های اسلامی را اهل بدعت و خارج از اسلام می‌داند و گاه با تغییر تاکتیک و شیوه‌های تبلیغی برای جذب پیروان مذاهب اهل سنت، تنها به شیعه امامیه حمله می‌کند (البوغیش و یوسف پور، ۱۳۹۶: ۱). افزون بر این، عزاداری و گریه بر مصائب اولیای خدا، اگرچه نه از اصول و نه از فروع دین است، اما بی ارتباط و التزام با برخی از اصول و فروع دین نیست. گریه و عزاداری برای سید و سالار شهیدان، حضرت اباعبدالله الحسین علیه‌السلام ریشه در همه ابعاد اسلام دارد (بابایی، ۱۳۸۱: ۶۱).

اشک، احساس زلال و عشقی پاک و شفاف بوده که از ژرفای جان پدیدار می‌شود و نشان دلدادگی و ارادت به محبوب است (لقمانی، ۱۳۷۸: ۱۷). مظلومیت حضرت علیه‌السلام و اصحاب و یاران‌ش امتیازی اصیل و بی نظیر است تا با گوهری همچون اشک به هم آمیخته و صاحبش را به کشتی نجات رسانده و در زیر سایه نور هدایت امام حسین علیه‌السلام به بهشت برین رهنمون شود (زینالی و فرزین، ۱۳۹۸: ۱۱۴). عزاداری برای سیدالشهیدان علیهم‌السلام یکی از بزرگ‌ترین مصادیق بزرگداشت شعائر الهی است (حسینی و پورحمزه خردمرزی، ۱۳۹۶: ۲۳). ناگفته نماند، برای نقد عقاید وهابیت، از همان زمان ظهور افکار وهابیت، علمای اسلامی به مبارزه با آن پرداخته و کتبی را تدوین نموده‌اند (روحی برندق و مرادی، ۱۳۹۴: ۹۰).

اهمیت بررسی دیدگاه مذهب شیعه و فرقه وهابیت در خصوص سوگواری و گریستن برای مصائب عظمای وارده بر سرور و سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام در کربلا، برهیچ کس پوشیده نیست. از سویی، سخنان ابن تیمیّه حرانی و محمد بن عبدالوهاب درباره عزاداری و گریه برای سید الشهداء علیه السلام که کاملاً با احادیث معصومین علیهم السلام در تضاد و تقابل است که پژوهش در این زمینه از اهمیت بالاتری برخوردار است. به همین دلیل، در مقاله حاضر سعی بر آن است که نخست شناخت روشنی از سوگواری و اشک ریختن بر مصائب حضرت امام حسین علیه السلام در کربلا از نگاه شیعه و فرقه وهابیت به خواننده گان گرامی ارائه شود که این هدف اصلی این پژوهش است. سپس، بعد از معرفی اجمالی فرقه وهابیت، هدف دیگر تحقیق شامل بررسی و نقد سخنان تأسف بار و نابحق ابن تیمیّه حرانی و محمد بن عبدالوهاب درباره عزاداری و گریستن بر حسین بن علی علیه السلام با رویکردی دینی به روش توصیفی - تحلیلی خواهد بود. همچنین این پژوهش از نوع تحقیقات تئوری و یک مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای است.

۱. واژه‌شناسی و معنادانی کلمات عَزَا، بکاء، الجزع

۱-۱. عَزَا

عَزَا در لغت به معنای شکیبایی کردن، شکیبایی در مصیبت، سوگواری، تعزیت سوگ و ماتم است (حسینی و پورحمزه خردمرزی، ۱۳۹۶: ۲۶؛ معین، ۱۳۸۱: ۱۰۶۳). به عبارت دیگر، به معنای خوب صبر کردن، صبر کردن در مصیبت و سوگ و مصیبت است (زینالی و فرزین ۱۳۹۸: ۱۱۷). در لغت‌نامه دهخدا آمده است که عَزَا گرفتن به معنای زاری و شیون کردن و به حالت ماتم زدگان در آمدن و برای سوگ و مصیبت، لباس در بر کردن و به معنای اقامه سوگواری به سبب مرگ کسی است (حسینی و پورحمزه خردمرزی، ۱۳۹۶: ۲۶).

شایسته است با انعکاس یک مورد از بیانات ارزشمند حضرت امام خمینی رحمه الله، بحث را پیش بگیریم. ایشان درباره مجلس عزای سید الشهداء علیه السلام می‌فرماید:

مجالس عزا از آن وقت به امر حضرت صادق علیه السلام و به سفارش ائمه هدی علیهم السلام، ما

به پا می‌کنیم این مجلس عزرا را. (بی‌نام، ۱۳۸۷: ۸)

۲-۱. بکاء

واژه بکاء به دو صورت قصر و مد می‌آید. فزاء و دیگران در چرایی مد و قصر تلفظ شدن این واژه بیان داشته‌اند که هرگاه بکاء به قصر خوانده شود، به معنای گریه و اشک ریختن است و اگر به مد باشد، به معنای صدایی توأم با گریه است. بکاء در اصطلاح، حالت نشان دهنده حزن، شوق، خوف، محبت، عظمت، فرخ، بهجت و حضور است که در ریزش اشک تصنعی نیز به کار رفته است. بکاء در تصوف، به انتباه دل از فقدان مقاصد حقیقی در زمان گذشته و در عرفان اسلامی، بکاء به جریان اشک از چشم در حال حزن گفته شده است (اشرفی، عباس پور و ازیک ۱۳۹۳: ۸-۹).

۳-۱. الجزع

جزع به معنای بی‌تابی و ناله است. راغب می‌گوید:

جزع از حزن اشدّ. جزع نوعی حزنی است که شخص را چاره‌اندیشی بازدارد، ولی حزن از آن اعمّ است. (قریشی بنایی، ۱۴۱۲: ۲-۳۵؛ زینالی و فرزین، ۱۳۹۸: ۱۲۵)

جزع نقطه مقابل صبر است و آن، حالت بی‌قراری و ناشکیبایی در برابر حوادث و مشکلات است، به گونه‌ای که انسان در برابر حادثه زانو زند، مأیوس شود، بی‌تابی کند و یا از تلاش و کوشش برای رسیدن به مقصد چشم‌پوشد (بی‌نام، بی‌تا: ۱۰۴).
در زبان فارسی، بهترین معادل برای جزع، بی‌تابی کردن است (اکبرنژاد، ۱۳۸۶: ۱۶۲).
در ادامه، به بیان چندین نمونه از روایاتی که دلالت در استحباب جزع در عزاداری امام حسین علیه السلام دارند، خواهیم پرداخت.
امام صادق علیه السلام فرموده‌اند:

هر جزع و گریه‌ای مکروه است مگر جزع و گریه بر قتل امام حسین علیه السلام.

در این حدیث به صراحت، جزع برای امام حسین علیه السلام جایز شمرده شده است. این حدیث از نظر سند خوب و در حد حسن است. افزون بر این، حضرت در حدیثی دیگر می‌فرماید:

هماناگریه و جزع برای بنده در هر موردی مکروه است، مگر گریه و جزع برای حسین بن علی علیه السلام که در آن پاداش داده خواهد شد.

این روایات معتبر است؛ زیرا ابن قولویه آن را در *کامل الزیارات* روایت کرده که از کتب بسیار معتبر شیعه به شمار می آید و نویسنده در مقدمه آن، به وثاقت همه روایاتی که در اسناد آن واقع شده اند، تصریح کرده است. رجال بزرگ همانند حضرت آیت الله العظمی خویی رحمته الله نیز همه روایانی که در اسناد کتاب *کامل الزیارات* واقع شده را موثق می داند (نجفی، ۱۳۸۷: ۱۳). همچنین حضرت امیر علیه السلام در ثای رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده اند:

بی شک صبر نیکوست، مگر بر تو و جزع بد است، مگر بر تو... (اکبرنژاد،

۱۳۸۶: ۱۶۵)

۲. گریه و اشک مورد تأیید قرآن کریم

آیات بسیاری از کلام الله مجید در مدح گریه صادر شده است و از این موضوع می توان به عنوان تأیید قرآن بر اشک و گریه و اندوه نام برد که به چند نمونه از آن به عنوان شاهد اشاره می کنیم؛ آیاتی که به چشمان گریان اشاره می کند:

﴿فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾؛ (توبه / ۸۲)

پس کم بخندند و بسیار گریه کنند.

در آیه فوق خداوند به عملی امر می فرماید که اگر خداوند به آن رضایت نمی داشت آن را مورد امر قرار نمی داد. خداوند متعال در مدح انبیای خود این گونه می فرماید:

﴿إِذَا تَتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَّبُكِيًّا﴾؛ (مریم / ۵۸)

چون آیات خدا بر آنها خوانده می شد، سجده کنان و گریه کنان می افتادند.

خداوند تعالی در صفات کسانی که موهبت علم به آنها عنایت شده است،

این گونه می فرماید:

﴿وَيُخْرَجُونَ لِلْآذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا﴾؛ (اسراء / ۱۰۹)

و بر روی زمین می افتند و می گریند و بر فروتنی آنها می افزاید.

همچنین در توصیف مؤمنان به هنگام نزول آیات قرآن فرموده است:

﴿تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ﴾؛ (مانده / ۸۳)

می‌بینی که چشمشان پراز اشک می‌گردد.

چنان‌که ملاحظه شد، در قرآن کریم گریه و ریزش اشک که نتیجه انعطاف و تأثرات روحی است، نه تنها مذموم شمرده نشده است، بلکه مورد مدح و ستایش پروردگار قرار دارد؛ زیرا از فطریات بشر و جزئی از شخصیت مثبت انسان به شمار می‌آید (بی‌نام، ۱۳۹۷: ۱۲).

۳. سوگواری و گریستن برای حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام از دیدگاه مذهب شیعه

آیین‌های سوگواری از جمله مراسمی است که در حوزه فرهنگ یک جامعه قرار می‌گیرد و جزو آداب و رسومی است که همه جوامع با ادیان و فرهنگ‌های گوناگون به آن توجه دارند. در ایران نیز این مراسم همواره به مناسبت‌های مختلف و با اهمیت خاصی انجام می‌شده است (رئیس السادات، ۱۳۹۵: ۶۵).

عزاداری، سوگواری، ماتم، نوحه‌سرایی، مرثیه‌خوانی، ناله‌زاری، بی‌تابی، شیون، جزع و فزع و گریه کردن برای حضرت امام حسین علیه السلام، از جمله اعمالی است که شعائر، نشانه‌ها و زمینه‌های تقوا و رشد معنوی و روحی را فراهم می‌کند. چه شعاری از این بالاتر و چه یادی از این بهتر، چه ذکری از این مهم‌تر و چه علامتی از این واضح‌تر که انسان یاد حسین علیه السلام که همان یاد خداست کند؟ چه ذکری از ذکر حسین علیه السلام مهم‌تر که خدا از ازل همه‌اش یاد حسین علیه السلام بوده و به همه عرشیان، انبیاء، اوصیاء و اولیاء، سفارش یاد و ذکر و گریه و عزاداری برای حسین علیه السلام را کرده است؟! خود خدا به حضرت موسی علیه السلام خطاب کرد:

ای موسی! کسی که گریه کند یا بگیرد یا خود را شبیه به گریه‌کنندگان درآورد، بدنش به آتش جهنم حرام می‌شود. (میرخلف‌زاده، ۱۳۸۷: ۲)

اشک موهبتی الهی است و امام صادق علیه السلام آن را موجب دفع رطوبت مغز انسان برشمرده است. نشاط، زنده‌دلی، سبک‌بالی و طراوت روح از آثار اشک است (لقمانی،

۱۳۷۸: ۱۶). از طرفی، گریه همچون خنده، یکی از نعمت‌های بزرگ الهی به انسان است و در زندگی ورشد افراد، کارکردهای متفاوتی دارد. پزشکان از آثار دلنشین جسمانی، روان‌شناسان از تأثیر مثبت آن بر روح و روان و علمای اخلاق از جلوه‌های تأثیرگذار اشک دیدگان بر نورانیت دل و گیرندگی قلب، سخنان بسیاری گفته‌اند. گریه واقعی می‌تواند حامل پیام‌هایی درونی باشد که از ناآرامی و اشتیاق فرد به موضوع از دست رفته حکایت کند (اشرافی و عباس پوروازی، ۱۳۹۳: ۱۰).

تجربه نشان می‌دهد ابراز ناراحتی به وسیله گریه یا ابراز شادی به وسیله خنده، از نشانه‌های تعادل روحی انسان است؛ به گونه‌ای که اگر فردی نگرید یا نخندد، می‌توان روان او را نامتعادل توصیف کرد. انسان‌هایی که با گریه و خنده، غم‌ها و شادی‌های خود را بروز می‌دهند، از سلامت جسمی و روحی بیشتری و از نشاط و تحرک بهتری، در صحنه زندگی برخوردارند. از این رو، مشاهده مظلومیت و مصائب کسانی که مورد علاقه انسان هستند نیز تجسم و یادآوری آنها - که در مورد امام حسین علیه السلام و یارانش چنین است - عواطف انسان‌هایی را که فطرتی پاک دارند، تحت تأثیر قرار می‌دهد و سبب می‌شود بر آن مظلومیت و مصائب بگریند (منتظری مقدم، ۱۳۸۴: ۱۱۴-۱۱۶؛ قاسمی، ۱۳۸۱: ۱۶۷). افزون بر این، چشم‌گریان، چشمه فیض خداست.

گریستن برای امام حسین علیه السلام زمینه‌ساز پیوندی قلبی است که عطش روح را فرومی‌نشاند و هر قطره، گوهری شب‌افروز برای سعادت‌خواهی و سازندگی فراهم می‌سازد. از این رو مسیر اشک‌ها و گریه‌ها به سوی حادثه خونین کربلا هدایت شده تا چنین آثار انسان‌سازی همیشه وجود داشته باشد (لقمانی، ۱۳۷۸: ۱۷-۱۹). از سویی، مصائب امام حسین علیه السلام بالاتر از فهم و درک بشری است؛ چرا که در شهادت او نه تنها آدمیان، بلکه همه موجودات اشک ریختند و گریستند. بر این اساس، امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

در زمانی که حسین بن علی علیه السلام به شهادت رسید، آسمان‌ها و زمین‌های هفت‌گانه و آن‌چه در آنها بود و کسانی که در بهشت و جهنم بودند و آن‌چه دیده می‌شد و آن‌چه نمی‌شد بر آن حضرت گریستند. (کریم‌خانی، ۱۳۹۵: ۳)

عزاداری برای سالار شهیدان اباعبدالله الحسین علیه السلام از بزرگ‌ترین اسباب تقرب به خداوند و دارای اجر و ثواب فراوان است. در کتاب‌های معتبر، در این باره روایات بسیاری وارد شده که در میان آنها، احادیث دارای اعتبار کافی و قابل اعتماد نیز فراوان‌اند (کاشفی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۰۹). همچنین، درباره نوحه خوانی و عزاداری برای امام حسین علیه السلام و ریختن اشک بر مصائب آن حضرت روایات بسیاری وارد شده است؛ به ویژه این که حضرت آدم گرفته تا پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام و اهل بیت ایشان، هر یک به گونه‌ای بر این مهم تأکید داشته‌اند و عملاً به ما درس گریه و حزن و غم بر شهید کربلا داده‌اند (کاظمی نایینی، ۱۳۹۰: ۱۵).

اعتقاد به پاداش فراوان گریه برای امام حسین علیه السلام و نیز یادکرد از مصیبت‌ها و مظلومیت‌های آن حضرت، همواره در طول تاریخ، در برپایی عزاداری‌های حسینی تأثیرگذار بوده و سبب شده است احساسات و عواطف عزاداران، با یاد و نام اباعبدالله الحسین علیه السلام و یاران باوفایش، پیوندی ناگسستنی و عمیق بیابد و پس از قرن‌ها، برای آنان، همچون عزیزترین نزدیکان خود سوگواری کنند، بگیرند و بر سر و سینه بزنند (منتظری مقدم، ۱۳۸۴: ۱۱۴-۱۱۷).

درس‌گ حسینی همه جا شیون و شور است

گویی که دمیده به جهان نفخه صور است

فردا که سرافکنده به میزان و معادیم

این عشق حسینی سند اذن عبور است

(کریم‌خانی، ۱۳۸۸: ۹۹).

۱-۳. سوگواری و گریه انبیاء علیهم السلام برای سیدالشهدا علیه السلام

بدون تردید یکی از مصیبت‌های جانسوز و فراموش‌نشدنی در تاریخ اسلام، حادثه جانگداز عاشورا و کربلاست؛ به طوری که پیامبر صلی الله علیه و آله بارها درباره این حادثه سخن فرموده و ضمن پیشگویی‌هایی از چگونگی وقوع آن، بر شهادت مظلومانه فرزندشان امام حسین علیه السلام اشک ریخته‌اند (رجبی، ۱۳۹۰: ۵۲). برای نمونه، هنگامی که جبرئیل خبر

شهادت امام حسین علیه السلام را آورد و هنگامی که تربیت حضرت سیدالشهدا علیه السلام را بر آن حضرت نمایاند، رسول خدا صلی الله علیه و آله گریست (کریم خانی، ۱۳۸۸: ۱۲). در روایات آمده است که آن حضرت، با دیدن علی علیه السلام، به ایشان احترام می گذاشت و به طور مکرر می فرمود:

پدرم به قربان شهید بی یاور! (رجبی، ۱۳۹۰: ۵۲)

از امام صادق علیه السلام چنین روایت شده است:

امام حسین علیه السلام به سوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می آمد که حضرت به استقبالش شتافت و او را در دامان خویش نشانید و فرمود: همانا کشته شدن حسین علیه السلام در دل های مؤمنان حرارتی ایجاد کرده است که هرگز سرد نخواهد شد... پدرم فدای کسی که کشته اشک های جاری است. گفتند: ای فرزند رسول خدا! کشته اشک روان یعنی چه؟ فرمود: هیچ مؤمنی او را یاد نمی کند، مگر این که اشک او جاری خواهد شد. (بی نام، ۱۳۸۷: ۴)

پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت به حوادث و جریاناتی که امت اسلامی با آن روبه روبرو شده یا پس از ایشان روبه رومی شده اند، از راه وحی و علم الهی آگاه بود و این حقیقت را در مناسبت های گوناگون ابراز می فرمود (رجبی، ۱۳۹۰: ۵۲). همچنین، هنگامی که دستور ذبح اسماعیل علیه السلام برداشته شد، جبرائیل با حضرت ابراهیم علیه السلام کلماتی در اجرو ثواب حزین بودن در ماجرای عاشورا بیان فرمود تا آن که شرح واقعه کربلا را گفت و آن حضرت بر مصائب امام حسین علیه السلام گریست (کریم خانی، ۱۳۸۸: ۱۱).

روزی حضرت موسی علیه السلام با حضرت یوشع بن نون علیه السلام در اطراف زمین سیر می کردند که به سرزمین کربلا رسیدند. در آن جا کفش حضرت موسی علیه السلام پاره شد و خاری به پای ایشان اصابت کرد. پای آن حضرت خونین شد و درد کشید. او ناراحت و محزون سربه طرف آسمان بلند کرد و فرمود: «خداوند! چه بدی از من سرزده بود که دچار این بلیه شدم؟» خداوند متعال برای او روضه کربلا را خواند و فرمود: «این جا حسینم را شهید می کنند؛ این جا خونس را می ریزند؛ این جا حسین را محزون و نالان می کنند و من می خواستم خون و حزن تو با او موافق باشد». حضرت موسی علیه السلام فرمود: «خدا یا! حسین

کیست؟!» فرمود: «اوسبط محمد مصطفی و پسر علی مرتضی است». موسی ناراحت و گریان شد و فرمود: «قاتل او کیست؟» خطاب رسید: «اونفرین شده ماهی دریا و وحشی های بیابان و پزندگان هواست». حضرت موسی نالان و گریان دست ها را بالا برد و یزید را لعنت و نفرین کرد. حضرت یوشع بن نون علیه السلام نیز گریان به دعای حضرت موسی علیه السلام آمین گفت و دوباره به راه افتادند (میرخلف زاده، ۱۳۸۳: ۱۴-۱۵).

در نقلی دیگر آمده است که حضرت موسی علیه السلام به حضرت خضر علیه السلام رسید و پس از احوال پرسی، موسی علیه السلام برای خضر علیه السلام از فضایل و مناقب آل محمد علیهم السلام گفت و سپس از مصائب و ابتلائات آنها نقل کرد تا به قضیه حسین علیه السلام رسید تا آن که صدای آنها به ناله و گریه بلند شد (همو: ۱۸).

حضرت عیسی علیه السلام با حواریون وارد کربلا شدند. دیدند آهوهای صحرا در آن جا جمع شده اند و گریه می کنند. حضرت علیه السلام با حواریون نشستند و گریستند. حواریون پرسیدند: یا روح الله! برای چه گریه می کنی؟ فرمود: شما می دانید این چه سرزمینی است؟ گفتند: نه. فرمود: این سرزمینی است که جگرگوشه آخرین پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در این جا کشته می شود و [بدن مطهرش در آن] به خاک سپرده می شود که خوش بوتر از مشک است (اسماعیلی یزدی، ۱۳۹۰: ۱۶۳؛ کریم خانی، ۱۳۸۸: ۸-۹).

۲-۳. فضیلت و برکات حزن و گریه برای حسین بن علی علیه السلام در کلام ائمه اطهار علیهم السلام

روایات نقل شده از معصومان علیهم السلام بیانگر آن است که آنان، خود به یاد مصائب و مظلومیت امام حسین علیه السلام می گریستند و نیز از اصحابشان می خواستند این گونه رفتار کنند و به منظور تشویق آنان، پاداش عظیم گریه بر حسین علیه السلام را بیان می کردند (منتظری مقدم، ۱۳۸۴: ۱۱۴-۱۱۶).

در ادامه روایات متعددی از امامان معصوم علیهم السلام مطرح خواهیم کرد که شناخت روشنی از فضیلت و ثواب گریستن برای مصائب سیدالشهدا علیه السلام در کربلا، به خوانندگان گرامی ارائه شود.

حضرت علی علیه السلام می فرماید:

در روز قیامت همه چشم‌ها گریانند و هیچ چشمی خواب ندارد، مگر آن چشمی که خداوند آن را به کرامت خود اختصاص داده و برای هتک حرمت حسین علیه السلام و خاندان محمد صلی الله علیه و آله گریسته باشد. (بی‌نام، ۱۳۹۰: ۳۰۰؛ بی‌نام، بی‌تا: ۴۲۸)

حضرت زهرا علیها السلام فرمود:

هرگاه گریه‌کنندگان بر حسینم داخل بهشت شوند، من هم داخل بهشت می‌شوم. (بی‌نام، ۱۳۹۵: ۱)

حضرت امام حسین علیه السلام فرمود:

هیچ بنده‌ای نیست که چشمانش برای ما یک قطره اشک بریزند یا پراز اشک شوند، مگر این که خداوند وی را در بهشت جای خواهد داد. (میرخلف‌زاده، ۱۳۸۰: ۲؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ۲۷۹)

من کشته اشک‌هایم، با سختی و اندوه کشته می‌شوم و بر خدا شایسته است که هیچ اندوهگینی نزد من نیاید، مگر آن که اندوهش را بزاید و او را خوشحال به خانواده‌اش برگرداند. (محمدی کرمانشاهی، ۱۳۸۹: ۲۹)

از امام سجاد علیه السلام روایت شده که فرمود:

هر مؤمنی که چشمانش برای کشته شدن حسین بن علی علیه السلام و همراهانش اشکبار شود و اشک بر صورتش جاری گردد، خداوند او را در غرقه‌های بهستی جای می‌دهد.

چشمان هر کس که در مصیبت‌های ما قطره‌ای اشک بریزد، خداوند او را در بهشت جای می‌دهد. (صالحی و اکبرنژاد، ۱۳۹۵: ۳۲؛ حرعاملی، ۱۴۰۴: ۵۰۷؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ۲۸۵؛ شوشتری، بی‌تا: ۱۶)

از امام باقر علیه السلام خطاب به شیعیان آمده است:

بر حسین، گریه کنید و به اهل خانه، به آنان که پروا و تقیه‌ای از آنان نیست، دستور داده شود که بر حسین علیه السلام بگریند. در خانه‌ها مراسم گریه و سوگواری، ناله سر دادن در غم حسین علیه السلام باشد، اهل خانه و شیعیان به یکدیگر تعزیت و تسلیت گویند. اگر چنین کنند من از سوی خدا برای آنان ضامن پاداش حج و عمره و

جهاد می شوم. (حجازی، ۱۳۹۳: ۱۰۷)

امام صادق علیه السلام می فرماید:

آن که حسین علیه السلام را نزد او یاد کنند، از دیدگانش به اندازه بال مگس اشک بیاید، ثوابش بر خداوند عَزَّوَجَلَّ است و کمتر از بهشت برای او رضایت نمی دهد. (حرّعاملی، ۱۴۰۴: ۵۰۷)

هر چیزی پاداش و مزدی دارد، مگر اشکی که برای ما ریخته شود [که چیزی با آن برابری نمی کند و مزد بی اندازه دارد]. (شجاعی، ۱۳۸۳: ۸۴)

گریه کننده جَدَم از جای خود بر نمی خیزد، مگر این که مانند روزی که از مادر متولد شده از گناهان پاک است.

خدا حیا می کند گریه کننده بر حسین بن علی علیه السلام را عذاب نماید. جَدَم ما حسین علیه السلام هنگامی که به گریه کنندگان خود نگاه می کند، برای آنان استغفار می کند و از جَدَم و پدر و مادر و برادر خویش می خواهد که آنها هم برای گریه کنندگان و اقامه کنندگان عزای او استغفار کنند. (بی نام، ۱۳۹۵: ۱)

ریان بن شبیب می گوید:

روز اول ماه محرم بر ابوالحسن الرضا علیه السلام وارد شدم. حضرت به من فرمود: ای پسر شبیب! اگر بر حسین بگریی، چندان که اشک بر گونه هایت جاری شود، خدای متعال هر گناهی که کرده ای بیامرزد. سپس فرمود: اگر می خواهی در درجات بهشت با ما باشی در اندوه ما اندوهناک باش و در خوشحالی ما شادمان.

همچنین فرمود:

پس گریه کنندگان بر مثل حسین علیه السلام، باید بگریند؛ زیرا گریستن بر او گناهان بزرگ را محو می کند. (حجازی، ۱۳۹۳: ۱۰۲؛ باقی زاده پامی و روحی بربندق، ۱۳۹۴: ۱۵۲)

هر کس که عاشورا، روز مصیبت و اندوه و گریه اش باشد، خداوند روز قیامت را برای او روز شادی و سرور قرار می دهد. (شجاعی، ۱۳۸۳: ۸۳)

همانا گریه بر امام حسین علیه السلام گناهان بزرگ را از بین می برد و انسان را پاک می کند. (کریم خانی، ۱۳۸۸: ۴)

در سلسله اشک بود گوهر مقصود گرهست زیوسف خیر، این قافله دارد
(لقمانی، ۱۳۷۸: ۱۶)

در نگاهی کلی، خواص اشکی که در عزای امام حسین علیه السلام جاری می شود از روایت هایی که در این باره وارد شده است، پنج نکته دریافت می شود:

۱. آن اشک، محبوب ترین قطرات در نزد خداوند است.
۲. اگر قطره ای از این اشک در جهنم افتد او را سرد و خاموش می گرداند.
۳. ملائکه این اشک ها را می گیرند و در شیشه ای نگهداری می کنند.
۴. قدر و ارزش ثواب چنین اشکی را نمی توان سنجید؛ هر چیزی ارزش مشخصی دارد، جز اجر و پاداش گریه بر حسین علیه السلام (شوشتری، ۱۳۰۳: ۹۹).

۳-۳. روضه و گریه برای حسین بن علی علیه السلام از نگاه حضرت امام خمینی رحمته الله

امام خمینی رحمته الله فرمود:

روضه سیدالشهدا برای حفظ مکتب سیدالشهداست. آن کسانی که می گویند روضه سیدالشهدا را نخوانید، اصلاً نمی فهمند مکتب سیدالشهدا چه بوده و نمی دانند یعنی چه. نمی دانند این گریه ها و این روضه ها حفظ کرده این مکتب را. (بی نام، ۱۳۸۷: ۹)

گریه کردن بر عزای امام حسین علیه السلام زنده نگه داشتن نهضت و زنده نگه داشتن همین معناست که یک جمعیت کمی در مقابل یک امپراتور بزرگ ایستاد.
(خمینی، ۱۳۸۵: ۸۱)

۴. فرقه و هابیت و ابن تیمیه حرانی

اسلام، مردم را به همبستگی و دوری از جدایی دعوت کرده است. قرآن کریم با بیان رهنمودهای روشن، همه انسان ها را به گرد آمدن بر محور توحید سفارش می کند و تفرقه و چنددستگی را عامل دوری از راه مستقیم دین می داند؛ آن جا که می فرماید:

﴿وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ...﴾ (انعام / ۱۵۳)

از راه های گوناگون پیروی نکنید که شما را از طریق حق بازمی دارد.

یکی از حربه‌ها و روش‌های مقابله با اسلام و رخنه در صفوف مسلمانان تحریف حقایق دین و واژگونه کردن اهداف و مقاصد نهایی آموزه‌های مقدس اسلام است. این حربه و ترفند در قالب ساختن و پروردن فرقه‌های جدید برای قشرهایی از مسلمانان در مناطق و محدوده‌های مناسب و سپس ترویج و گسترش آن در جهان اسلام چهره می‌نماید. یکی از این فرقه‌های ساختگی است که با مهارت تمام توسط استعمار، بنیان «وهابیت» نهاده شد (سجادی و آشناور، ۱۳۸۹: ۱۵۵). وهابیت، فرقه‌ای از اهل سنت در عربستان است که به عنوان یکی از فرق اسلامی با یاری‌خواهی از اندیشه‌های ابن تیمیه حرانی و دیگران در قرون هفتم و هشتم هجری قمری و ماقبل، در قرن دوازدهم هجری قمری به وسیله محمد بن عبدالوهاب بنیان گذاشته شد (معلومی نوش آبادی و جان برارزاده سرایی، ۱۳۹۸: ۵۴).

وهاپی به پیروان محمد بن عبدالوهاب گفته می‌شود که در منطقه نجد جزیره العرب با قتل و غارت، تفکر سلفی را رواج داد و تا به امروز به طرفداران وی وهاپی اطلاق می‌شود (طیبی، ۱۳۹۱: ۱۱). وهابیت مذهب جدیدی است که هدف ظاهری آن عبارت است از اخلاص در توحید و جنگ با شرک و بت‌پرستی؛ ولی واقعیت این هدف را تأیید نمی‌کند (سجادی و آشناور، ۱۳۸۹: ۱۵۳). افزون بر این، وهابیان در فروع دین، تابع احمد بن حنبل هستند و بیشتر آنان در شبه جزیره عربستان سکونت دارند. پیشوایان فکری این فرقه، ابن تیمیه حرانی، ابن قیم و محمد بن عبدالوهاب هستند (معلومی نوش آبادی و جان برارزاده سرایی، ۱۳۹۸: ۵۴).

تبلیغ رسمی مبانی فکری وهاپیت مبتنی بر انحرافات شدید در امور اعتقادی، اثبات شرک و کفر فرق اسلامی به وسیله ابن تیمیه به سال ۶۹۸ هجری قمری در منطقه شام آغاز شد (روحی برندق و مرادی، ۱۳۹۴: ۹۰). سلفیت از جمله گرایش‌های سیاسی نوظهوری است که ابتدا در قرن هشتم هجری توسط ابن تیمیه حرانی به عنوان یک نظریه تاریخی، برای جلوگیری از ترویج بدعت و اعمال شرک‌آمیز مطرح شد. نظریه ابن تیمیه حرانی در آن زمان مورد توجه و استقبال علما، دانشمندان و عموم مردم اهل سنت واقع نشد (علی بخشی، ۱۳۹۴: ۱۵). همچنین، خطرناک‌ترین چیزی که ابن تیمیه در آغاز دعوت

خویش مطرح ساخت و افکار عمومی را متشنج و عقاید مردم را جریحه دار کرد، متهم ساختن مسلمانان به کفر و شرک بود. وهابیت شیعه را به دلیل اعتقاد آنان به توسل، تبرک، درخواست شفاعت از معصومان علیهم السلام، زیارات قبور ایشان و... مشرک خواند (روحی برندق و مرادی، ۱۳۹۴: ۹۰). از این رو، پس از آن که وی به علت نشر مسائل خلاف شرع و صدور و ترویج افکار انحرافی، با حکم قاضی القضاة اهل سنت دستگیر و به زندان محکوم شد و در زندان دمشق از دنیا رفت و به مرور زمان، نظریه وی نیز به فراموشی سپرده شد (علی بخشی، ۱۳۹۴: ۱۵). پس از مرگ ابن تیمیه، تفکر سلفیت روبه افول نهاد تا این که در قرون بعد، این تفکر با گرایش‌ها و برداشتهای متفاوت در مناطق مختلفی ظهور کرد و در پی آن انواعی از جریان‌های سلفی شکل گرفت (علی بخشی، ۱۳۹۴: ۲۷-۲۸).

۱-۴. عزاداری و گریستن برای حضرت امام حسین علیه السلام از دیدگاه فرقه وهابیت

وهابیت در دو حوزه نسبت به گریه و عزاداری بحث می‌کند؛ نخست حرمت گریه بر هر شخص و در مرحله بعد، گریه بر امام حسین علیه السلام را بدعت می‌داند که هردوی این شبهات رد شدنی است.

شبهات عاشورایی وهابیت چند محور دارد. نخست گریه و عزاداری بر سالار شهیدان علیه السلام است؛ یعنی می‌گویند گریه بر اموات صحیح نیست و نیز عزاداری بر آنها بدعت است و با این نوع مباحث می‌کوشند عزاداری امام علیه السلام را به لحاظ مشروعیت زیر سؤال ببرند و بگویند این عزاداری‌ها بدعت آمیز است (مستقیمی، ۱۳۹۲: ۲). بر این اساس، وهابیون غرق شده در جهالت و تعصب، با عقاید باطل‌شان در پی این هستند که افکار مردم را منحرف کنند (زینالی و فرزین، ۱۳۹۸: ۱۱۵).

فرقه ضاله وهابیت که خود را از اهل سنت می‌شمارد - و البته از نظر بزرگان ایشان این‌گونه نیست - مدعی‌اند عزاداری و گریه، بدعت است و بدعت حرام. برای مثال ابن تیمیه می‌گوید:

از حماقت‌های شیعیان، برپایی مجلس ترحیم و نوحه بر کسی است که سال‌ها پیش کشته شده است. (دادفر، ۱۳۹۸: ۵۰)

وی همچنین معتقد است:

شیطان به سبب کشته شدن حسین [علیه السلام] برای مردم دبدعت ایجاد کرده است؛ یکی بدعت گریه و ناله و حزن در روز عاشورا... و دیگری بدعت شادی و سرور.
(ابن تیمیّه حرانی، ۱۴۰۶: ۵۵۴؛ طبسی ۱۳۹۱: ۳۸۲)

به عبارت دیگر، ابن تیمیّه حزن و ناراحتی، به سرو صورت زدن، گریه کردن و مرثیه خوانی در ایام شهادت امام حسین [علیه السلام] را نه تنها مستحب و واجب ندانسته، بلکه آن را بدعت می‌شمرد. وی ابراز محبت به اهل بیت [علیهم السلام] در قالب عزاداری را به شدت رد کرده و حزن و اندوه، گریه و عزاداری شیعیان در روز عاشورا را زنده کردن شعار جاهلیت و باعث برانگیخته شدن تعصب‌های قومی و فرقه‌ای و ایجاد فتنه و جنگ میان مسلمان دانسته است (طبسی، ۱۳۹۱: ۳۸۲-۳۸۳).

ابن تیمیّه حرانی از جمله کسانی است که بیشترین مخالفت را با برگزاری سوگواری بر امام حسین [علیه السلام] ابراز کرده است. او برای این‌که عزاداری بر امام حسین [علیه السلام] را بدعت نشان دهد و حکم به حرمت آن کند، اصل قیام امام [علیه السلام] را زیر سؤال برده است. همچنین، وی دفاعیات سرسختانه و محکمی از یزید بن معاویه در خصوص به شهادت رساندن امام حسین [علیه السلام] انجام داده است (موسوی، بی‌تا: ۵).

افزون بر این، محمد بن عبدالوهاب در کتابش با عنوان رساله فی الرد علی الرافضة می‌نویسد:

یکی از کارهای زشت و قبیح شیعیان این است که روز شهادت [امام] حسین [علیه السلام] را روز ماتم قرار می‌دهند و حزن خود را اظهار و نوحه سرایی و گریه می‌کنند. همچنین در کوچه‌ها و خیابان‌ها، برنامه‌های سینه‌زنی و عزاداری می‌آورند. این‌ها همه بدعت و خلاف است. (بی‌نام، ۱۳۹۴: ۳؛ حسینی قزوینی، ۱۳۸۹: ۵۸۴)

به هر روی، ابن تیمیّه و پس از او پیروانش که معروف‌ترین آنها محمد بن عبدالوهاب است، از سرسخت‌ترین مخالفان گریه و عزاداری برای شهیدان، به ویژه سیدالشهدا [علیه السلام] هستند (بابایی، ۱۳۸۱: ۶۴).

۲-۴. نقد دیدگاه بزرگان فرقه وهابیت درباره جایزندانستن و بدعت شمردن عزاداری و گریستن برای حسین بن علی علیه السلام

اولاً بنا بر منابع روایی اهل سنت، عزاداری به صورت عام و بر امام حسین علیه السلام به صورت خاص، علمی مشروع است (دادفر، ۱۳۹۸: ۴۹). از طرفی وهابیان هرچند با استناد به گریه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مرگ فرزندش ابراهیم، اصل گریه کردن بر اموات و اشک ریختن در غم فراق عزیزان را پذیرفته‌اند (طبسی، ۱۳۹۱: ۳۸۰). به عبارت دیگر، وهابیان هرچند در فتاوایشان اصل گریه کردن بر میت را پذیرفته‌اند، اما همان طور که در برخی فتاوا دیده می‌شود، صرف گریه کردن بر امام حسین علیه السلام را حرام می‌دانند و عملاً نیز اجازه چنین کاری را به مسلمانان نمی‌دهند. همچنین برگزاری مراسم عزاداری در ایام شهادت امام حسین علیه السلام و سایر ائمه علیهم السلام را تحریم کرده‌اند (همو، ۱۳۹۱: ۳۸۲ - ۳۸۶).

ثانیاً، با توجه به مدارک علمی و پژوهشی که در کلمات بزرگان مشاهده می‌شود، عزاداری به امام حسین علیه السلام کاملاً وجه علمی، دینی، مذهبی و عقلانی دارد و از نظر تاریخی نیز چهره درخشانی به خود گرفته است و صفحات سفید و نورانی تاریخ، از عشق و علاقه و محبت درونی مؤمنان و آزاد مردان جهان نسبت به عزاداری امام حسین علیه السلام پر است (زینالی و فرزین، ۱۳۹۸: ۱۳۰). همچنین روایاتی که درباره گریه، آثار آن و جلوه‌های جاودانه اشک در دنیا و آخرت، حقایقی گرانبها بیان کرده‌اند، بسیارند. افزون بر تواتر یا کثرت بیان - که خود دلیلی بر صدور آن از معصومان علیهم السلام است - عالمانی فرزانه و محققانی نکته‌سنج، به نگارش و بیان آنها پرداخته‌اند که بدون اطمینان خاطر بدین کار دست نمی‌زدند (لقمانی، ۱۳۷۸: ۱۶). مضاف بر این، اصل گریه بر اموات، مورد پذیرش تمامی مسلمانان است و وهابیان نیز در فتاوایشان آن را پذیرفته‌اند؛ هرچند عملاً اجازه چنین کاری را به مسلمان نمی‌دهند. همچنین، وهابیان گریه با صدای بلند (نوع) و بیان فضایل و خصلت‌های خوب میت در غالب شعر و همراه با گریه (مریثه خوانی) را حرام می‌دانند؛ اما ادعای آنان با سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، صحابه و مسلمانان سازگار نیست. در عین حال، ادعای وهابیان درباره مراسم عزاداری نیز ادعایی بی‌دلیل، بلکه مخالف آیات قرآن، روایات و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، صحابه و مسلمانان است (طبسی، ۱۳۹۱: ۴۲۶).

دیگر این که رسول اکرم ﷺ در حدیث ثقلین دو چیز گران بها را در میان مردم به امانت گذاشت؛ یکی قرآن و دیگری اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام (عبداللہی و کرمی نیا ۱۳۹۶: ۷۰). امام حسین علیہ السلام یکی از اهل بیت و پنجمین آل عبا علیہم السلام است، به سبب ویژگی خاصی که بین دیگر بزرگان معصوم دارد، مورد توجه رسول اکرم ﷺ و ائمه علیہم السلام و مسلمانان است و آیات بسیاری در قرآن کریم درباره امام حسین علیہ السلام وجود دارد. برخی تعداد آیات را ۱۲۸ و برخی دیگر تا ۲۵۰ آیه ذکر کرده اند. برخی از آیات یاد شده، آشکارا درباره امام حسین علیہ السلام نازل شده است و برخی با تفسیر و تأویل مفسران - و البته به کمک روایات - برایشان تطبیق شده است (عبداللہی و کرمی نیا ۱۳۹۶: ۵۵).

با توجه و تأمل بر جایگاه رفیع و منزلت عظیم پنج تن آل عبا علیہم السلام می توان از میان احادیث شریف تنها با اکتفا به مواردی چند از آنها به علاوه یک حدیث ارزشمند قدسی، قلم بطلانی به انحرافات آشکار در سخنان تأسف بارابن تیمیہ حرانی و محمد بن عبدالوہاب که پیش تر بیان شد، کشید و خاطر نشان کرد که این افکار و سخنان نابحق و ناشایست هرگز مورد تأیید مذهب شیعه نیست؛ بلکه کاملاً باطل و نامشروع شمرده می شوند.

خداوند تبارک و تعالی فرموده است:

سوگند به عزت و جلالم هیچ مرد یا زنی نیست که قطره اشکی از چشمانش در روز عاشورا و غیر آن [برای حسین علیہ السلام] جاری شود، مگر آن که اجر صد شهید برایش نوشته می شود. (محمدی کرمانشاهی، ۱۳۸۹: ۲۹)

رسول خدا ﷺ می فرماید:

ای فاطمه! زنان امتم برای زنان اهل بیت من و مردان امت من برای مردان اهل بیت من اشک می ریزند و سنت عزاداری را در نسلی پس از نسل همواره حفظ می کنند و آن گاه که قیامت فرا رسد، شما زنان آنان و من مردان آنان را شفاعت خواهیم کرد. هر کس بر مصیبت حسین علیہ السلام اشک بریزد، من دست وی را می گیریم و به بهشت می برم. ای فاطمه! همه چشم ها در قیامت گریان است، مگر چشمی که در مصیبت حسین در دنیا گریان باشد؛ آن چشم، خندان و

شادمان نعمت‌های بهشت است. (شفیعی مازندرانی، ۱۳۹۳: ۵۳)

پیامبر اکرم ﷺ در حدیثی دیگر فرمود:

خداوند بر گریه کنندگان حسین علیه السلام از روی رحمت و مهربانی درود می‌فرستد.
(کریم‌خانی، ۱۳۸۸: ۱۶۹)

همچنین فرمود:

حسین از من است و من از او هستم. خداوند دوست بدارد هر کس حسین را دوست بدارد. حسین فرزند زاده‌ای است از فرزند زادگان انبیا. (رنجبر حسینی و حائری ۱۳۹۸: ۸؛ گلی، ۱۳۸۷: ۳)

امام حسین علیه السلام می‌فرماید:

من کشته اشکم. هیچ مؤمنی مرا یاد نمی‌کند، مگر آن‌که به گریه افتد. (میرباقری، ۱۳۹۶: ۵)

و در نقلی دیگر فرمود:

من کشته اشک‌ها هستم. هیچ مؤمنی مرا یاد نمی‌کند، مگر آن‌که عبرت گیرد و اشک‌هایش جاری شود. (صالحی و اکبرنژاد، ۱۳۹۵: ۱۶)

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

برای بنده، سوگواری و گریستن در تمام امور مکروه و ناپسند است، مگر گریستن و سوگواری کردن بر حسین بن علی علیه السلام که شخص برای گریستن مأجور است.
(حجاری، ۱۳۹۳: ۱۸۷)

همچنین آن حضرت در روایتی دیگر فرمود:

پروردگارا! رحم کن بر چشم‌هایی که در مصائب ما اشک می‌ریزند و آن دل‌هایی که به خاطر ما آتش می‌گیرند و آن ناله‌هایی که برای ما به آسمان برمی‌خیزند.
(کریم‌خانی، ۱۳۸۸: ۱۶۹)

بنابر روایات، امام زمان علیه السلام در زمان غیبت و ظهور بر شهادت جدّشان گریه می‌کنند. آن حضرت خطاب به جدّ بزرگوارشان سید الشهداء علیه السلام می‌فرماید:

ای جد بزرگووارم! اگر روزگار مرا به تأخیر انداخت و از یاری تو دور ماندم و نبودم تا با دشمنان تو بجنگم و با بدخواهان تو پیکار نمایم، هم اکنون هر صبح و شام بر شما اشک می ریزم و به جای اشک در مصیبت شما خون از دیده می بارم و آه و حسرت از دل پردرد بر این ماجرا می کشم.

در سوگ تو با سوز درون می گیریم از نیل و فرات و شط، فزون می گیریم
گر چشمه چشم من، بخشکد تا حشر از دیده به جای اشک، خون می گیریم
(بی نام، ۱۳۸۵: ۹۲-۹۳).

گفتنی است میان عاشورا و انتظار، پیوندی ناگسستنی است. در حقیقت، انتظار، نگاه سبز شیعه به افق سرخ کربلاست؛ چرا که عاشورا، انتظار برآمده شیعه است و انتظار، عاشورای برآورده شده شیعه (بی نام، ۱۳۹۲: ۶).

هر کس که حسینی است حقیرش مشمار در رتبه کییراست صغیرش مشمار
عنوان گدایی درش آقایی است آقاست گدای اون فقیرش مشمار
(کریم خانی، ۱۳۸۸: ۹۸).

اکنون با نقل چند حدیث ارزشمند دیگر از نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بحث را پایان می دهیم.
رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

بدانید حسین علیه السلام دری از درهای بهشت است. کسی که با او مخالفت کند خداوند بوی بهشت را بر او حرام گرداند. (مستطب و مجتهدی سیستانی ۱۳۹۰: ۱۲۴؛ بحرانی، ۱۳۷۵: ۲۳۲)
دردل انسان های مؤمن، عشق به حسین علیه السلام نهفته است. (شفیعی مازندرانی، ۱۳۹۳: ۴۲)
شهادت حسین علیه السلام جوششی دردل مؤمنان افکند که هیچ گاه خاموش نخواهد شد. (همو)

نتیجه

از مطالب مطرح شده و بررسی مستندات روایی در مقاله حاضر، می توان به یافته های زیر دست پیدا کرد:

الف) با پژوهش در روایات و احادیث منتسب به رسول خدا ﷺ، انبیای الهی و احادیث معصومین علیهم السلام درباره سید و سالار شهیدان علیه السلام که پیش تر مطرح گردید، مشخص شد سوگواری و گریه برای مصیبت‌ها و مظلومیت‌های امام حسین علیه السلام در کربلا و در حادثه سرخ و حماسه خونینی که در اندکی بیش از یک نیم‌روز آفریده شد، امری کاملاً جایز و مشروع، بلکه پرفضیلت و مطلوب، همراه با پاداش و ثواب است و نوعی پیوند با حرکت، راه و روش و هدف آن حضرت به شمار می‌آید.

ب) سخنان و دیدگاه‌های ابن تیمیّه حرانی و محمد بن عبدالوهاب درباره عزاداری و گریستن برای حسین بن علی علیه السلام اولاً در تضاد و تقابل با احادیث معصومین علیهم السلام است و ثانیاً نابحق و تأسف بار و خلاف باورها و اعتقادات دین مبین اسلام و مذهب شعیه بوده و شنیدن این سخنان اهانت آمیز و نسنجیده برای شیعیان، بسیار سنگین و ناراحت کننده است. ثالثاً حماسه سرخ عاشورا نهضتی برخاسته از شور و شعور الهی به رهبری دردانه‌ای خدایی بود که علیه ستم پدید آمد. یک طرف، برترین انسان‌های هستی به رهبری حجت خدا و امام معصوم علیه السلام و سویی دیگر، پلیدترین انسان‌های آفرینش به فرماندهی بدبخت‌ترین انسان هستی. براین اساس، پیوند و رابطه عمیق، همیشگی و ناگستنی اسلام و حماسه جاودانه عاشورا واقعیتی مسلم و انکارناپذیر است؛ چرا که اسلام منهای عاشورا و عاشورا منهای اسلام، هیچ‌گاه نداشته و نخواهیم داشت و در یک کلام، واقعه سرخ عاشورا میدان نمایش اسلام حقیقی و اصیل است.

از آن جا که مصائب روز عاشورا که از آن به عنوان زخمی‌ترین قطعه تاریخ شیعه و اسلام یاد می‌شود، بسیار عظیم، دشوار، سنگین، دردناک و اندوه‌بار صورت گرفته است و سوگواری و اشک ریختن برای سید و سالار شهیدان، حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام یکی از مصادیق بزرگداشت شعائر الهی و ابراز عشق و علاقه و محبت به آن حضرت بوده و موجب احیای یاد و نام ایشان می‌شود. همچنین فواید بسیاری نصیب دین و دین‌داری می‌کند و مطابق با سمت و سوی دین مبین اسلام است. همچنین، عاشورا و مهدویت، پیوند و رابطه عمیق با هم دارند که در احادیث، دعای ندبه، زیارات عاشورا و زیارات ناحیه مقدسه به این رابطه ناگستنی اشاره شده است. براین اساس و با توجه به

یافته‌های پژوهش، نتیجه‌گیری می‌شود که مذهب شیعه برخلاف فرقه‌های وهابیت، به سوگواری و گریستن برای حضرت سیدالشهدا علیه السلام در کربلا تأکید و توجه فراوان داشته و خواهد داشت.

از طرفی، تلاش علمای دلسوز و روحانیت معظم شیعه و نیز تمامی شیعیان بزرگوار در زمان غیبت امام عصر علیه السلام برای تشکیل و توسعه مجالس عزاء، سوگواری و گریه برای مصائب حسین بن علی علیه السلام در کربلا بسیار مهم، پررنگ و ضروری ارزیابی می‌شود. نعمت اشک آن‌گاه که این ارمغان خداوندی به خاطر یکی از بهترین انسان‌های عالم هستی نمایان شود، به دنبال خود، نسیمی از عاطفه، مهر، یکرنگی و هم‌سوئی با امام حسین علیه السلام را همراه می‌آورد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

الف) کتاب‌ها و مقالات

- اشرافی، عباس؛ محدّثه عباس پور وازیک (۱۳۹۳ش)، «بکاء ممدوح از منظر قرآن و روایات»، فصل‌نامه سراج منیر، ش ۱۷، ص ۷-۳۱.
- اکبرنژاد، محمدتقی (۱۳۸۶ش)، «حدود جزع در عزاداری اهل بیت علیهم‌السلام: پاسخی به نقد مقاله قمه‌زنی و اعمال نامتعارف در عزاداری» فصل‌نامه فقه اهل بیت علیهم‌السلام، ش ۵۰، ص ۱۶۰-۱۹۱.
- اسماعیلی یزدی، عباس (۱۳۹۰ش)، *سحاب رحمت: تاریخ و سوغنامه حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام*، قم، دلیل ما.
- امیرحسینی، ملیحه؛ نسرین کریمی (۱۳۹۳ش)، «نقد و بررسی مشروعیت و استحباب عزاداری امام حسین علیه‌السلام و آسیب‌شناسی شبهات آن»، *مطالعات فقهی و فلسفی*، ش ۲۰، ص ۳۱-۳۵.
- ابن تیمیّه حرانی، تقی‌الدین أبوعباس أحمد بن عبد الحلیم (۱۴۰۶ق)، *منهاج السنة النبویة* (ج ۴)، بی‌جا، جامعه الإمام محمد بن سعود الإسلامیه.
- بابایی، رضا (۱۳۸۶ش)، «آسیب‌شناسی مجالس عزاداری»، فصل‌نامه پیام، ش ۸۶، ص ۱۹-۳۸.
- _____ (۱۳۸۱ش)، «عزاداری: سنت یا بدعت؟»، *آینه پژوهش*، ش ۷۷، ص ۵۵-۶۶.
- باقی‌زاده پامی، رضا؛ کاوس روحی بزندق (۱۳۹۴ش)، «تحلیل چگونگی اعطای پاداش ورود به بهشت در برابرگریه بر امام حسین علیه‌السلام از دیدگاه امام رضا علیه‌السلام و سایر اهل بیت علیهم‌السلام»، فصل‌نامه فرهنگ رضوی، ش ۱۰، ص ۱۵۱-۱۶۱.
- بخشی، عبدالله علی (۱۳۹۴ش)، *جریان‌شناسی گروه‌های سلفی، جهادی و تکفیری*، تهران، گروه انتشاراتی بین‌المللی الهدی.
- بحرانی، سیدهاشم (۱۳۷۵ش)، *البرهان فی تفسیر القرآن* (ج ۳)، ترجمه: محمد ظریف،

- قم، نشر الماس.
- البوغبیش، قاسم؛ احمد یوسف پور (۱۳۹۶ش). «بررسی عقاید فرقه وهابیت و دیدگاه آن درباره وحدت اسلامی»، اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین ایران و جهان در روان‌شناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی، شیراز، دانشگاه علمی کاربردی شوشتر.
- بی‌نام (۱۳۸۵ش)، پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی، قم، دفتر نشر معارف.
- بی‌نام (۱۳۸۷ش)، دست پنهان؛ نگاهی به تاریخچه مبانی فقهی و بازناب‌های قمه‌زنی در افکار عمومی و رسانه‌های بین‌المللی، قم، سازمان اوقاف و امور خیریه.
- بی‌نام (بی‌تا - الف)، بانک احادیث اهل بیت علیهم السلام (اعتقادی)، اصفهان، واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه.
- بی‌نام (بی‌تا - ب)، سیر پایداری، قم، سازمان اوقاف و امور خیریه.
- بی‌نام (۱۳۹۰ش)، بانک احادیث اهل بیت علیهم السلام (ج ۱ - ۱۵)، اصفهان، واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه.
- بی‌نام (۱۳۹۲ش)، فرات تا فرات (۱)، قم، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام.
- جعفریان، رسول (۱۳۸۷ش)، حیات فکری و سیاسی امامان شیعه علیهم السلام، قم، انتشارات انصاریان.
- حجازی، ایرج (۱۳۹۳ش)، سیره ائمه علیهم السلام در عزاداری امام حسین علیه السلام با رویکرد رسانه‌ای، قم، نشر صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی.
- حرّعاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۴ق)، وسائل الشیعه (ج ۱۴)، قم، مؤسسه آل‌البیت علیهم السلام.
- حسینی، فاطمه؛ نیره پور حمزه خردمرزی (۱۳۹۶)، «اقامه عزای برای امام حسین علیه السلام از منظر قرآن»، پژوهش‌نامه معارف حسینی، ش ۵، ص ۲۳-۴۰.
- خدای، علیرضا؛ وحیده غلامیان رمجردی (۱۳۹۴ش)، «آسیب‌شناسی فرهنگ عزاداری»، کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در علوم تربیتی و روان‌شناسی و آسیب‌های

- اجتماعی/ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین و مرکز مطالعات و تحقیقات.
- خمینی، سید روح الله (۱۳۸۵ ش)، قیام عاشورا در کلام و پیام امام خمینی علیه السلام، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- دادفر، محمّد (۱۳۹۸ ش)، «نقد و بررسی مشروعیت و استحباب عزاداری امام حسین علیه السلام و آسیب شناسی شبهات آن»، فصل نامه نامه جامه، ش ۱۲۹، ص ۴۵-۶۶.
- رنجبر حسینی، محمّد؛ مائده حائری (۱۳۹۸ ش)، «بررسی اعتبار و دلالت حدیث نبوی حُسَيْنٌ مِنِّي وَاَنَا مِنْ حُسَيْنٍ» پژوهش نامه معارف حسینی، ش ۱۵، ص ۷-۲۶.
- روحی برندق، کاوس؛ لیلامرادی (۱۳۹۴ ش)، «نقد مبانی فکری وهابیت در مسئله امامت، شرک و مصادیق آن با تأکید بر دیدگاه های علامه طباطبائی علیه السلام»، پژوهش نامه معارف قرآن، ش ۲۱، ص ۹۱-۱۲۰.
- رجبی، حسین (۱۳۸۷ ش)، پاسخ به شبهات عزاداری، قم، مؤسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان.
- رضوانی، علی اصغر (۱۳۹۳ ش)، سلفی گری (وهابیت) و پاسخ به شبهات، قم، انتشارات مسجد مقدّس جمکران.
- رئیس السادات، تهینه (۱۳۹۵ ش)، «بررسی آیین های سوگواری در روزگار بویان» فصل نامه تاریخ نو، ش ۱۴، ص ۶۵-۹۴.
- زینالی، روح الله؛ علی فرزین (۱۳۹۸ ش)، «چیستی عزاداری برای امام حسین علیه السلام»، پژوهش نامه معارف حسینی، ش ۱۵، ص ۱۱۳-۱۳۲.
- سجادی، ابوالفضل؛ مهدی آشناور (۱۳۸۹ ش)، «بررسی و نقد آرای وهابیت در انتساب عنوان شرک به شیعه از منظر قرآن کریم»، پژوهش نامه علوم و معارف قرآن، ش ۷، ص ۱۵۳-۱۷۱.
- شوشتری، جعفر (۱۳۰۳ ق)، زیتون، ترجمه: خلیل الله فاضلی، قم، مؤسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان.
- شفیعی مازندرانی، محمّد (۱۳۹۳ ش)، درس هایی از وصیت نامه امام خمینی علیه السلام، قم،

نشر معارف.

- شجاعی، محمّد (۱۳۸۳ ش)، عزادار حقیقی، قم، نشر محیی.
- شوشتری، روح الله (بی تا)، احقاق الحق وازهاق الباطل (ج ۱)، قم، کتابخانه عمومی آیت الله العظمی مرعشی نجفی رحمته.
- صالحی، پیمان؛ مهدی اکبرنژاد (۱۳۹۵ ش)، «آداب واهداف سوگواری معصومین علیهم السلام بر سیدالشهدا علیهم السلام»، فصل نامه آیت بوستان، ش ۳، ص ۷-۳۶.
- طبسی، نجم الدین (۱۳۹۱ ش)، درس نامه نقد وهابیت، قم، آثار نفیس.
- عبداللّهی، محمّد اسماعیل؛ محمّد کرمی نیا (۱۳۹۶ ش - الف)، «جایگاه امام حسین علیه السلام در تفاسیر شیعی»، پژوهش نامه معارف حسینی، ش ۸، ص ۵۴-۵۵.
- _____+_____ (۱۳۹۶ - ب)، «جایگاه امام حسین علیه السلام در تفاسیر دانشمندان اهل سنت»، پژوهش نامه معارف حسینی، ش ۷، ص ۶۹-۸۴.
- قاسمی، حکیمه (۱۳۸۱ ش)، فلسفه عزاداری یا اهمیت سوگواری، تهران، مرکز چاپ و نشر مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام با مشارکت نشر شاهد.
- قانع، علی احمد (۱۳۹۴ ش)، «قمه زنی؛ عزاداری یا خرافه؟»، مطالعات فرهنگ ارتباطات، ش ۲۹، ص ۱۹۸-۲۱۴.
- قریشی بنایی، علی اکبر (۱۴۱۲ ق)، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- کریم خانی، حمزه (۱۳۸۸ ش)، معجزه اشک، قم، عطریاس.
- کاظمی نایینی، رضا موسی (۱۳۹۰ ش)، مصائب راس الحسین علیه السلام، قم، نشر مشهور.
- موسوی، احمد (بی تا)، سوگواری بر امام حسین علیه السلام، بی جا، بی نا.
- گلی، محمّد اسماعیل؛ محمّد کرمی نیا (۱۳۸۷ ش)، «امربه معروف ونهی از منکر در سیره، سخن و قیام امام حسین علیه السلام»، نشریه پاسدار اسلام، ش ۴، ص ۱-۱۳.
- لقمانی، احمد (۱۳۷۸ ش)، «فلسفه اشک (۲)»، فصل نامه فرهنگ کوثر، ش ۲۷، ص ۱۶-۲۰.
- معین، محمد (۱۳۸۱)، فرهنگ معین (ج ۱)، گرد آورنده: عزیزالله علی زاده، تهران،

انتشارات ادنا.

- میرخلف زاده، علی (۱۳۸۰ش)، *داستان‌هایی از گریه بر امام حسین علیه السلام* (ج ۱)، قم، مهدی یار.
 - منتظری مقدم، حامد (۱۳۸۴ش)، «فلسفه عزاداری و گریه برای امام حسین علیه السلام»، نشریه معرفت، ش ۹۸، ص ۱۱۲-۱۱۸.
 - مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ق)، *بحار الانوار* (ج ۴۴)، بیروت، نشر دار احیاء التراث العربی.
 - محمدی کرمانشاهی، اسماعیل (۱۳۸۹ش)، *چهل حدیث عاشورا و سیدالشهدا علیه السلام*، قم، نشر زائر آستانه مقدسه.
 - میرباقری، محمد حسین (۱۳۹۶ش)، *شهید اشک*، قم، مرکز نشرهاجر.
 - مستبسط، احمد؛ مرتضی مجتهدی سیستانی (۱۳۹۰ش)، *قطره‌ای از دریای فضائل اهل بیت علیهم السلام*، ترجمه: محمد ظریف، قم، نشر الماس.
 - مسائلی، مهدی (۱۳۸۷ش)، *قمه زنی، سنت یا بدعت*، اصفهان، انتشارات گلبن.
 - منتظری مقدم، حامد (۱۳۸۴ش)، «فلسفه عزاداری و گریه برای امام حسین علیه السلام»، معرفت، ش ۹۸، ص ۸۰-۱۰۰.
 - میرخلف زاده، علی (۱۳۸۳ش)، *کرامات الحسینیه* (ج ۲)، قم، انتشارات محمد و آل محمد صلوات الله وسلامه.
 - نجفی، زین العابدین (۱۳۸۷ش)، «نقد مبانی فکری وهابیت در مسئله امامت، شرک و مصادیق آن با تأکید بر دیدگاه‌های علامه طباطبایی رحمته الله»، فصل نامه دین و سیاست، ش ۱۷ و ۱۸، ص ۳-۲۹۰.
- ب) پایگاه‌ها**
- بی نام (۱۳۹۵، ۲۳ مهر)، «فضیلت گریه بر امام حسین علیه السلام از نگاه معصومین علیهم السلام»، باشگاه خبرنگاران جوان، www.yjc.ir/fa/news/5816053
 - بی نام (۱۳۹۴، ۲۱ مرداد)، «دیدگاه وهابیت درباره عزاداری». پایگاه اطلاع‌رسانی حضرت استاد حسین انصاریان»، www.erfan.ir/farsi/81209.html

- بی‌نام (۱۳۹۷، ۱۹ شهریور)، «آیا عزاداری برای امام حسین علیه السلام بدعت است؟»، مؤسسه تحقیقاتی حضرت ولّی عصر علیه السلام، valiasr-aj.com/persian/mobile_shownews.php?idnews=4927&startrec=2
- حسینی قزوینی، محمّد (۱۳۸۹، ۲۰ آذر)، کتابخانه مدرسه فقهت، www.erfan.ir/farsi/81209.html
- مستقیمی، آمنه (۱۳۹۲، ۲۰ آبان)، «پاسخ به شبهات وهابیت درباره قیام امام حسین علیه السلام، تفکر وهابیت تفکراموی و سفیانی است». پایگاه خبری - تحلیلی قدس آنلاین، <http://www.qudsonline.ir/news/167109/>

